

13. Alimbaeva, R. T., Kapbasova, G. B., Kabakova, M. P., Burlenova, S. O., & Dzhumagel'dinov, M. N. (2020). Attitude towards illness and life satisfaction in insulin-dependent individuals. *Vestnik KazNU. Serija psihologii i sociologii*, 1(72), 24-33.
14. Alimbaeva, R. T. (2017). Life satisfaction and life positions in adolescents. In *Proceedings of the S. Balaubaev Readings - 9* (pp. 31-36). Karaganda.
15. Nijazova, A. E., & Kamzanova, A. T. (2016). Features of psychological well-being of teachers in higher education systems in Kazakhstan. *Vestnik KazNU. Serija psihologii i sociologii*, 2(57), 73-78.
16. Mukasheva, B. M., & Kapbasova, G. B. (2023). Theoretical research on psychological well-being in the context of religious belief. In *Proceedings of the S. Balaubaev Readings - 15* (pp. 75-79). Karaganda.
17. Sabirova, R. Sh., Alimbaeva, R. T., Kapbasova, G. B., Lazareva, E. A., & Kapasheva, G. A. (2023). Psychological well-being of Kazakh youth in the context of religious belief. *Vestnik KazNU. Serija: psihologii i sociologii*, 4(87), 50-63. <https://doi.org/10.26577/JPsS.2023.v87.i4.06>

МРНТИ 15.81.99

<https://doi.org/10.51889/2959-5967.2025.84.3.020>

Исабаева А.С.^{1*} , Әліпбек А.¹ , Койшиев К.Е.¹ , Айнабек С.Б.¹
¹М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті (Шымкент, Қазақстан)

ТРЕНИНГТІК ПСИХОТЕХНОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГТАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІСІН ДАМУ

Аңдатпа

Мақалада болашақ педагог-психологтардың эмоционалдық интеллектін тренингтік психотехнологиялар арқылы дамыту мәселесі қарастырылады. Эмоционалдық интеллект қазіргі білім беру жүйесінде мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің маңызды компоненті болып табылады. Ол студенттермен тиімді қарым-қатынас орнатуға, өзін-өзі реттеуге, эмпатия мен күйзеліске төзімділікке ықпал етеді. Зерттеуде эмоционалдық интеллектінің теориялық негіздері, құрылымы мен білім беру ортасындағы рөлі жан-жақты талданған. Авторлық тренинг бағдарламасы негізгі эмоционалдық дағдыларды дамытуға бағытталған. Тренингтік әдістер тұлғалық өсуге, психологиялық жетілуге және әлеуметтік құзыреттіліктің дамуына оң әсер ететіні көрсетілген. Мұндай технологияларды болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау үдерісіне енгізу қажеттілігі атап өтіледі. Эмоционалдық интеллектін дамыту – кәсіби қалыптасудың маңызды аспектісі ретінде қарастырылады. Бұл мақала педагогика және психология саласындағы оқытушыларға, практикалық психологтарға және зерттеушілерге пайдалы болуы мүмкін. Алынған нәтижелер болашақ педагогтарды даярлау бағдарламаларын жетілдіруге негіз бола алады.

Түйінді сөздер: эмоционалдық интеллект, педагог-психолог, психотехнологиялар, тренинг, кәсіби даярлық, эмоционалдық тұрақтылық.

Исабаева А.С.^{1*}, Әліпбек А.¹, Койшиев К.Е., Айнабек С.Б.¹
¹Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова (Шымкент, Казахстан)

РАЗВИТИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ С ПОМОЩЬЮ ТРЕНИНГОВОЙ ПСИХОТЕХНОЛОГИИ

Аннотация

В статье рассматривается проблема развития эмоционального интеллекта у будущих педагогов-психологов с применением тренинговых психотехнологий. Эмоциональный интеллект в современном образовательном пространстве выступает важным компонентом

профессиональной компетентности педагога, способствующим не только продуктивному взаимодействию с обучающимися, но и эффективной саморегуляции, эмпатии, устойчивости к стрессу. В работе представлены теоретические подходы к пониманию сущности эмоционального интеллекта, его структуры и функций в образовательной среде. Подробно описана авторская программа тренинга, направленная на формирование ключевых эмоциональных умений. Отмечено, что тренинговые технологии способствуют личностному росту, формированию психологической зрелости и развитию социальных навыков. Сделан акцент на необходимости интеграции подобных программ в систему подготовки педагогических кадров. Представленные выводы подтверждают, что развитие эмоционального интеллекта — это неотъемлемая часть профессионального становления будущего педагога. Материалы статьи могут быть полезны преподавателям, практикующим психологам, а также исследователям в сфере педагогики и психологии. Полученные результаты могут быть использованы для совершенствования учебных программ по подготовке будущих педагогов в вузах.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, педагог-психолог, психотехнологии, тренинг, профессиональная подготовка, эмоциональная устойчивость.

Issabaeva A.S.^{1,}, Alipbek A.¹, Koishiev K.E.¹, Ainabek S.B.¹
¹M. Auezov South Kazakhstan University (Shymkent, Kazakhstan)*

DEVELOPING THE EMOTIONAL INTELLIGENCE OF FUTURE PSYCHOLOGICAL EDUCATORS THROUGH TRAINING PSYCHOTECHNOLOGY

Abstract

This article explores the issue of developing emotional intelligence in future educational psychologists using training-based psychotechnologies. In the modern educational landscape, emotional intelligence is regarded as a critical component of a teacher's professional competence. It enhances effective communication with students, promotes self-regulation, empathy, emotional stability, and stress resilience. The study outlines theoretical perspectives on emotional intelligence, its structure, and its role in professional development. The author's original training program is described in detail, with an emphasis on strengthening essential emotional skills. The findings suggest that training interventions help to foster psychological maturity, increase self-awareness, and improve students' interpersonal competence. The integration of emotional intelligence training into teacher education programs is highlighted as a vital step toward preparing emotionally competent specialists. The results underline the necessity of a systematic and research-based approach in the development of emotional competencies.

The outcomes can be applied to improve educational curricula aimed at preparing future teachers in higher education institutions.

This article explores the issue of developing emotional intelligence in future educational psychologists using training-based psychotechnologies. In the modern educational landscape, emotional intelligence is regarded as a critical component of a teacher's professional competence. It enhances effective communication with students, promotes self-regulation, empathy, emotional stability, and stress resilience. The study outlines theoretical perspectives on emotional intelligence, its structure, and its role in professional development. The author's original training program is described in detail, with an emphasis on strengthening essential emotional skills. The findings suggest that training interventions help to foster psychological maturity, increase self-awareness, and improve students' interpersonal competence. The integration of emotional intelligence training into teacher education programs is highlighted as a vital step toward preparing emotionally competent specialists. The results underline the necessity of a systematic and research-based approach in the development of emotional competencies. The outcomes can be applied to improve educational curricula aimed at preparing future teachers in higher education institutions.

Keywords: emotional intelligence, educational psychologist, psychotechnologies, training, professional training, emotional resilience.

КІРІСПЕ Қазақстан Республикасының қазіргі заманғы жоғары педагогикалық білім беру жүйесі бәсекеге қабілетті, кәсіби жетілген және психологиялық орнықты мамандарды даярлауға бағытталған қарқынды трансформация жағдайында. Болашақ педагог-психологтарға қойылатын негізгі талаптардың бірі - білім алушылармен, әріптестермен, ата-аналармен тиімді қарым-қатынас жасауға және тұрақты өзгерістер мен эмоционалдық жүктемелер жағдайында кәсіби маңызды қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беретін эмоционалды интеллекттің (ЭИ) дамуының жоғары деңгейі.

Эмоционалды интеллект – бұл адамның өз эмоцияларын да, басқа адамдардың эмоцияларын да тану, түсіну, реттеу, сондай-ақ шешім қабылдау және тұлғааралық қатынастарды құру процесінде осы ақпаратты пайдалану қабілетін көрсететін жан-жақты тұлғалық сипаттама [1,2]. ЭИ дамуы педагогикалық кәсіп контекстінде ерекше маңызды болады, мұнда қызметтің эмоционалды және коммуникативті аспектілері кәсіби өзара әрекеттесудің орталығында болады. Білім беруді цифрландыру, әлеуметтік-мәдени жағдайлардың өзгеруі және психологиялық-педагогикалық міндеттердің күрделенуі жағдайында болашақ мамандарды даярлаудың дәстүрлі әдістерін білім алушылардың жеке дамуына мақсатты әсер ете алатын инновациялық психотехнологиялармен толықтыру қажет. Осы тұрғыдағы перспективалық бағыттардың бірі-рефлексияға, эмпатияны дамытуға, эмоцияларды басқаруға және коммуникативті дағдыларды жетілдіруге бағытталған арнайы ұйымдастырылған сабақтар арқылы эмоционалды интеллект компоненттерін дамытуға мүмкіндік беретін тренингтік психотехнология.

Қазақстан Республикасының 2050 жылға дейінгі даму стратегиясында, сондай-ақ ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың жолдауларында «Құзыретті, эмоционалды тұрақты және креативті педагогтардың жаңа буынын» қалыптастыру қажеттігі атап көрсетілген [3].

Осылайша, болашақ педагог-психологтардың эмоционалды интеллектісін дамыту-бұл ғылыми-практикалық ғана емес, сонымен қатар ұлттық білім беру жүйесін жаңғырту басымдықтарымен тікелей байланысты мемлекеттік міндет.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі бірқатар факторларға байланысты: әлеуметтік-мәдени, кәсіби, білім беру және психологиялық.

Біріншіден, соңғы жылдары кәсіби ортада мұғалімдердің кәсіби жетістігі мен эмоционалды әл-ауқатының негізгі көрсеткіші ретінде эмоционалды интеллект құбылысына назар аударылды. Гоулманның [1] зерттеулеріне сәйкес, еі жоғары деңгейі кәсіби бейімделумен, стресске төзімділікпен, оқыту сапасымен және білім беру ортасындағы сындарлы өзара әрекеттесу қабілетімен тікелей байланысты.

Екіншіден, оқу процесін қарқындату, инклюзивті білім беруді енгізу және педагогикалық қызметтің көпмәдени бағыты жағдайында білім алушылардың әртүрлі эмоционалдық күйлері мен қажеттіліктеріне сезімтал және құзыретті жауап беру қажеттілігіне тап болған педагог-психологтар. Эмоционалды зейін мен реттеудің жеткіліксіз деңгейі кәсіби қажуға, мотивацияның төмендеуіне және педагогикалық қызметтің тиімсіздігіне әкелуі мүмкін.

Үшіншіден, Қазақстанның жоғары оқу орындарында педагогикалық мамандықтар студенттерінің білім беру дайындығын практикалық талдау эмоционалды интеллектті дамыту оқу процесінің басым міндеті ретінде енгізілмейтінін көрсетеді. Әдетте, кәсіби дайындықтың когнитивті және теориялық аспектілеріне назар аударылады, ал эмоционалды-жеке құзыреттілік мақсатты қолдаусыз өздігінен дамиды. Бұл теориялық дайындық пен кәсіби қызметтің нақты талаптары арасындағы алшақтықты тудырады.

Төртіншіден, білім берудің орнықты дамуының әлемдік үрдістері аясында білім беруді ғана емес, сонымен қатар білім алушының біртұтас тұлғасын қалыптастыруды қамтамасыз ететін тренингтік форматтағы интерактивті әдістер мен психотехнологиялар маңызға ие болуда. Тренингтік жұмыс түрі өзін-өзі көрсету, кері байланыс, топтық өзара әрекеттесу және эмоционалды өзін-өзі көрсету механизмін қолдануға мүмкіндік береді, бұл оны эмоционалды интеллектті дамыту контекстінде әсіресе тиімді етеді.

Бесіншіден, Қазақстанның педагогикалық практикасында студенттермен жұмыста тренингтік технологияларды қолданудың белгілі, бірақ әлі де жүйеленбеген тәжірибесі жинақталған. Болашақ педагог-психологтар үшін осындай тәсілдердің тиімділігін растайтын жеткілікті эмпирикалық зерттеулердің болмауы осы мәселені мақсатты эксперименттік зерттеуді қажет етеді.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, болашақ педагог-психологтардың эмоционалдық интеллектісін дамытудағы тренингтік психотехнологиялардың мүмкіндіктерін зерттеу Қазақстан Республикасының білім беруді жаңғырту контекстінде өзекті, ғылыми маңызды және іс жүзінде талап етілетін міндет болып табылады деп айтуға болады.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ Эмоционалды интеллект (ЭИ) ұғымы салыстырмалы түрде жас, бірақ соңғы онжылдықтарда ол тұлғаның психологиялық және педагогикалық аспектілерін зерттеу контекстінде шешуші болды. ЭИ адамның өзінің және айналасындағылардың эмоцияларын тану, түсіну және реттеу қабілеті және осы қабілетті тиімді әлеуметтік өзара әрекеттесуді құру үшін пайдалану ретінде қарастырылады. Интеллекттің екі түрінің бар екендігі туралы алғашқы ескертулер — рационалды және эмоционалды — Эдвард Торндайктың [4] еңбектерінде кездеседі, ол әлеуметтік интеллект деп аталатын нәрсені бөліп көрсетті. Алайда, "эмоционалды интеллект" туралы жеке және нақты тұжырымдалған ғылыми тұжырымдаманы американдық зерттеушілер П.Саловей мен Дж. Майер [2]. Олардың моделінде ЭИ өзінің де, басқа адамдардың да эмоцияларын қабылдау, пайдалану, түсіну және басқару қабілеті ретінде анықталады.

Авторлар эмоционалды интеллекттің төрт компонентті моделін ұсынды:

- Эмоцияны қабылдау (эмоцияны қабылдау);
- Ойлау үшін эмоцияны қолдану (ойлау эмоциясы);
- Эмоцияларды түсіну (understanding emotions);
- Эмоцияны басқару (эмоцияны реттеу).

Кейінірек Даниэль Гоулман [1] бұл тұжырымдаманы танымал етті, модельге әлеуметтік құзыреттілік пен көшбасшылық компоненттерін қосып, эмоционалды интеллектті кәсіби және ұйымдастырушылық қызметте қолдануға баса назар аударды.

Гоулман моделінде келесі компоненттер ерекшеленеді:

- Өзін-өзі тану - оның эмоцияларын, күшті және әлсіз жақтарын түсіну.
- Өзін-өзі реттеу - импульстарды бақылау, стресске төзімділік.
- Мотивация — табысқа ұмтылу, ішкі мақсаттар.
- Эмпатия — басқалардың сезімдерін түсіну қабілеті.
- Әлеуметтік дағдылар — тұлғааралық қатынастарды орнату және қолдау.

ЭИ әсіресе педагогикалық іс-әрекет контекстінде маңызды, мұнда кәсіби коммуникацияның тиімділігі, эмоционалды жауап беру қабілеті және қақтығыстарды басқару негізгі құзыреттер болып табылады. Зерттеулер көрсеткендей, эмоционалды интеллект деңгейі жоғары тәрбиешілер өзгеретін жағдайларға жақсы бейімделеді, қажу қаупі аз және кәсіби қанағаттанудың жоғары деңгейін көрсетеді.

Атап айтқанда, эмоционалды интеллект келесідей ықпал етеді:

- позитивті білім беру климатын қалыптастыру;
- жанжалдардың тиімді алдын алу және шешу;
- білім алушылармен өзара іс-қимылдың эмпатиялық және этикалық негізделген нысандарын дамыту;
- стресстік жағдайларда өзіңіздің эмоционалды күйіңізді басқару.

ЭИ сонымен қатар кәсіби рефлексияның қалыптасуымен, педагогикалық стресске төзімділікпен және топтық динамикадағы эмоционалды жағдайларды реттей білумен байланысты.

Қазақстан Республикасының Көпмәдениетті және көптілді кеңістігі жағдайында педагогтердің эмоционалдық құзыреттілігі ерекше маңызға ие болады. Ұлттық білім беру саясаты педагог-психологтардан икемділікті, эмпатияны және эмоционалды жетілуді талап ететін тұлғаға бағытталған тәсілге, инклюзияға, білім беру процесін ізгілендіруге бағытталған.

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 1 қыркүйектегі ел халқына Жолдауында: «Бізге эмоционалды интеллекттің жоғары деңгейі бар, әртүрлі өмірлік жағдайларда балалармен психологиялық сезімтал қарым-қатынасқа дайын мұғалімдердің ұрпағы қажет» [3]). Осылайша, ЭИ дамуын жеке тұлғаның жеке ресурсы ретінде ғана емес, сонымен қатар білім беру сапасының негізгі құрамдас бөлігі ретінде де қарастырған жөн.

Психотехнология - бұл адамның жеке және кәсіби қасиеттерін дамытуға бағытталған мақсатты психологиялық әсерлер жүйесі. Педагог-психологтарды даярлау контекстінде психотехнология өзін-өзі реттеу, эмпатия, стресске төзімділік және эмоционалды құзыреттілік дағдыларын белсенді қалыптастыру құралы ретінде әрекет етеді. И.М. Бубнованың [5] анықтамасы бойынша, психотехнологиялар «көзқарастарды өзгертуге, зейін деңгейін арттыруға, эмоционалды интеллект пен әлеуметтік бейімделуді дамытуға» бағытталған әдістемелер жиынтығын қамтиды. Мұндай әдістердің ішінде оқыту формалары ерекше ерекшеленеді, өйткені олар тәжірибе, топтық кері байланыс және рефлексия механизмін қолдануға мүмкіндік береді.

Тренингтік психотехнологиялардың жіктелуі мыналарды қамтиды:

- Эмоционалды-мінез-құлық тренингтері (Альберт Эллис бойынша, А. Бек) [6,7];
- Эмоционалды интеллектті дамыту тренингтері (Д. Гоулман, Р. Бар-Ону бойынша) [1,8];
- Психодрамалық тренингтер (Я. Л. Морено, қазақстандық бейімделуде-М. А. Ахметова, 2019) [9];
- Коучинг және арт-терапевтік технологиялар;
- Білім беру ортасында soft skills дамытуға арналған интегративті тренингтер.

Болашақ педагог-психологтардың кәсіби қалыптасу процесінде тренинг принциптерге негізделген белсенді оқытудың тиімді түрі болып табылады: субъективтілік (білім алушы — процестің белсенді қатысушысы); рефлексивтілік (жеке тәжірибені түсіну); интерактивтілік (топтық және жұптық жұмыс); практикалық бағыт (нақты психологиялық мәселелерді шешу). Л.М. Митинаның [10] зерттеу нәтижелеріне сәйкес, студенттердің психотренингтерге үнемі қатысуы кәсіби сәйкестілік деңгейін, коммуникативті дағдыларды арттырады және аландаушылықты азайтады. Бұл әсіресе балалармен және жасөспірімдермен жұмыс істеуге дайындалып жатқан студенттер үшін өте маңызды. Қазақстан Республикасында бірқатар авторлар (Саттарова Г.А., Исабаева Ж. А.) [11] тренингтік әдістерді педагогикалық жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламасына біріктіру кәсіби құзыреттіліктің когнитивті ғана емес, аффективті компоненттерін қалыптастыру міндеттерін шешуге мүмкіндік беретінін атап өтті. Тренинг ықпал етеді: өзін-өзі тануды, өзін-өзі бағалауды және өзін-өзі реттеуді дамыту; сындарлы қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру; эмоционалды өзіне-өзі көмектесу әдістерін үйрету; кәсіби қажу қаупін азайту; сыни жағдайларда эмоционалды тұрақтылықты арттыру.

Оқытудың инклюзивті моделіне көшу, цифрландыру, эмоционалды-мінез-құлық қиындықтары бар оқушылар санының өсуі сияқты білім берудегі заманауи сын-қатерлер педагог-психологтардан эмоционалды және жеке жетілудің жаңа деңгейін талап етеді. Қазақстан Республикасының Білім және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында: «Эмоционалды интеллект, көшбасшылық, креативтілік және стресске төзімділік дағдыларын қоса алғанда, мұғалімдер арасында soft skills дамытуға ерекше назар аудару керек» [12]. Осылайша, тренингтік психотехнологияларды қолдану болашақ маманның академиялық ғана емес, эмоционалды дайындығын да қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ ӘДІСНАМАСЫ Зерттеудің мақсаты-қазақстандық ЖОО жағдайында 6B01110 – «Педагогика және психология», 6B01110 - «Психология ІР», 6B03130 - «Әлеуметтік салада психолог - кеңесшілерді даярлау» білім беру бағдарламалары бойынша оқитын студенттердің эмоционалды интеллектін дамыту бойынша авторлық тренингтік психотехнологияның тиімділігін анықтау.

Зерттеу міндеттері:

- Болашақ педагог-психологтарда эмоционалды интеллектті дамыту қажеттілігін теориялық тұрғыдан негіздеу.

- Тренингтік психотехнология бағдарламасын әзірлеу және іске асыру.
- Тренингке дейін және одан кейін эмоционалды интеллект деңгейін бағалау.
- Эмоционалды интеллект компоненттерінің дамуындағы статистикалық маңызды өзгерістерді анықтау.

Ғылыми болжам: мақсатты оқыту бағдарламасын жүзеге асыру студенттердің эмоционалды интеллект деңгейін жоғарылатады, әсіресе өзін-өзі реттеу, эмпатия және эмоцияны басқару параметрлері бойынша.

Зерттеу базасы: М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Педагогика және психология білім беру бағдарламасы. Контингент: 6В01110 – «Педагогика және психология», 6В01110 - «Психология ІР», 6В03130 - «Әлеуметтік салада психолог - кеңесшілерді даярлау» білім беру бағдарламалары бойынша оқитын 40 студент іріктелді, 1-4 курс студенттері (бакалавриат). Топтар: эксперименттік (N=20) және бақылау (N=20). Зерттеу кезеңі: 2024 жылғы қыркүйек-желтоқсан. Деректерді жинау әдістері: эмоционалды интеллект сауалнамасы (Н. Холл, И.Н. Андрееваның бейімделуі) [13]; Эмпатия деңгейін диагностикалау әдістемесі (Ю.М. Орлов) [14]; Өзін-өзі реттеу әдістемесі (В.И. Моросанова) [15].

Тренинг бағдарламасына аптасына 1 рет өткізілетін әрқайсысы 2 сағаттан тұратын 8 сабақ кірді. Негізгі компоненттер:

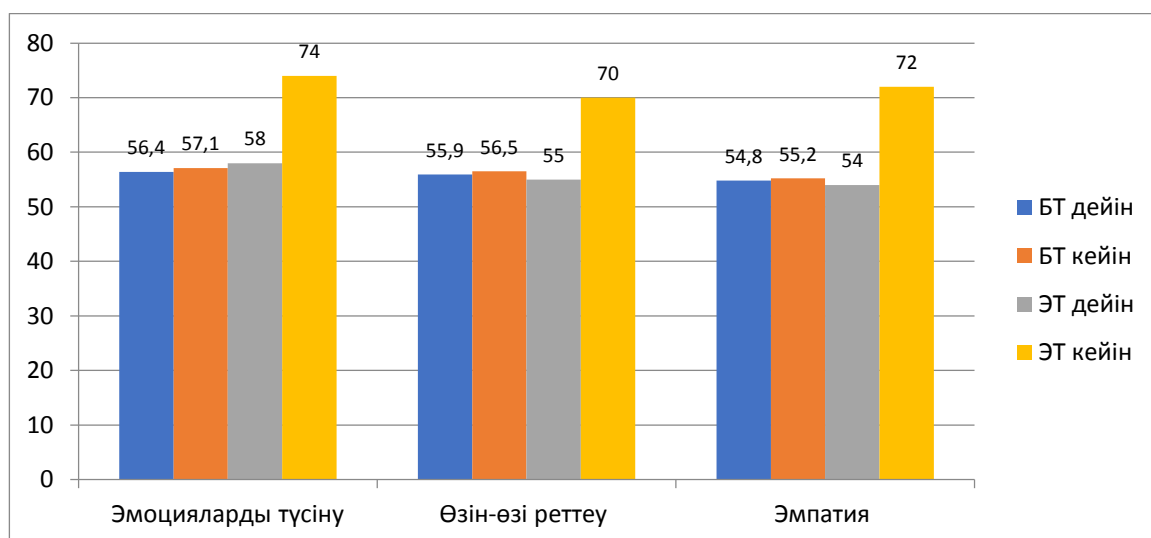
№	Кезең	Мақсаты	Әдістері
1	Диагностика және танысу	Сенім құру	Ice breaking, сауалнама
2	Эмоцияларды түсіну	Сезімдерді тану және вербализациялау	Эмоционалды карталар, рөлдік ойын
3	Өзін-өзі реттеу	Импульсивті реакцияларды бақылау	Тыныс алу техникасы, "стоп-кадр"
4	Эмпатия	Басқалардың сезімдерін түсінуді дамыту	Эмпатиялық жағдайлар, жұптық жаттығулар
5	Сындарлы байланыс	Белсенді тыңдау дағдылары	"Мен хабарламалар", Сократ әдісі
6	Қиын эмоциялармен жұмыс	Стресске төзімділік	АРТ-терапия, сезім күнделігін жүргізу
7	Дағдыларды біріктіру	Эмоциялар мен кәсіби рөл арасындағы байланыс	Жағдайларды модельдеу
8	Қорытынды рефлексия	Өзгерістерді түсіну, тренингтен шығу	Топтық пікірталас, қайта диагностика

НӘТИЖЕЛЕР ЖӘНЕ ТАЛҚЫЛАУ

Кесте 1. Эмоционалды интеллекттің орташа деңгейін салыстыру (тренингке дейін және кейін)

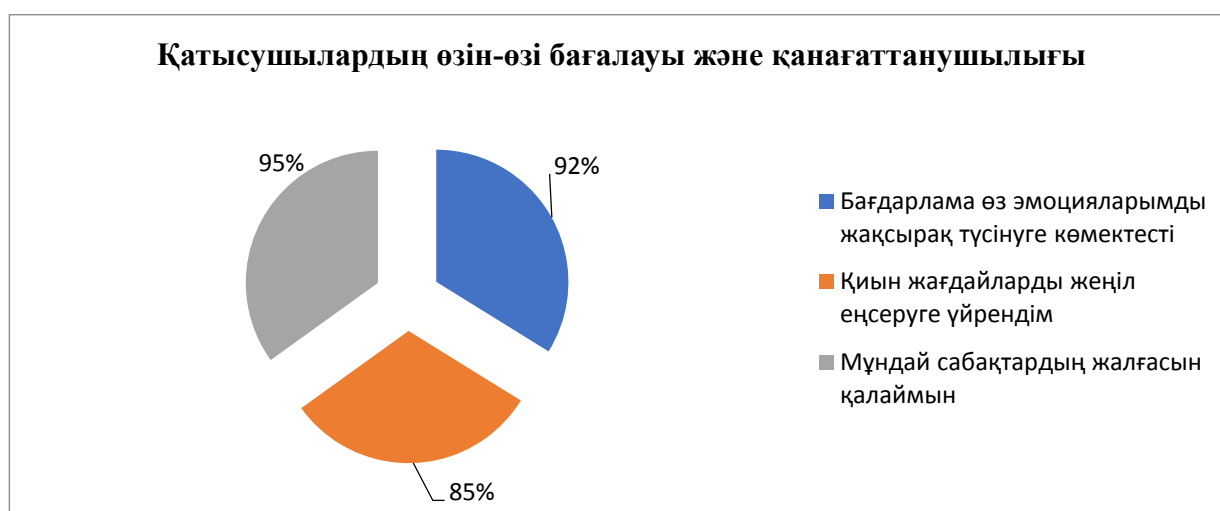
Топтар	Тренингке дейін (M±SD)	Тренингтен кейін (M±SD)	Айырмашылық	p-мәні
Эксперименталды	56,4 ± 5,8	73,2 ± 4,6	+16,8	p < 0,01
Бақылау	55,9 ± 6,1	58,1 ± 5,7	+2,2	маңызды емес

Эксперименттік топта эмоционалды интеллекттің барлық негізгі компоненттері бойынша статистикалық маңызды өсу байқалады, атап айтқанда-өзін-өзі реттеу (28%) және эмпатия (33%). Бақылау тобында өзгерістер шамалы және сенімді емес.

Сурет 1 – ЭТ пен БТ-ғы эмоционалды интеллект компоненттерінің даму динамикасы (экспериментке дейін және кейін)

Тренинг аяқталғаннан кейін студенттер арасында сауалнама жүргізілді (сурет 2)

Сурет 2 - Қатысушылардың өзін-өзі бағалауы және қанағаттанушылығы (сауалнама нәтижесі)

Эксперимент бойынша қорытындылай келе, тренингтік психотехнология болашақ педагог-психологтарда эмоционалды жетілуді қалыптастырудың тиімді құралы болып шықты. Зейін мен эмоцияларды басқару көрсеткіштері айтарлықтай жақсарды, бұл білім алушылардың эмоционалды сезімтал санатымен жұмыс істеуге кәсіби дайындығын көрсетеді. Мұндай тренингтік нысандар элективті пәндер немесе кәсіптік практика шеңберінде Қазақстан Республикасының педагогикалық жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламасына біріктірілуі мүмкін.

ҚОРЫТЫНДЫ Қазақстандық білім беруді жаңғырту жағдайында, пәндік қана емес, сонымен қатар жоғары дамыған тұлғалық және эмоционалдық құзыреттілікке ие жаңа үлгідегі педагогтың тұлғасын қалыптастыруға баса назар аударылған кезде, болашақ педагог-психологтардың эмоционалдық интеллектінің дамуы ерекше маңызға ие болады. Осы мақала аясында педагогикалық мамандықтар студенттерінде эмоционалды интеллектті дамытуға бағытталған тренингтік психотехнология теориялық тұрғыдан негізделген және іс жүзінде жүзеге асырылды. М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің базасында

жүргізілген эксперименттік зерттеу арнайы ұйымдастырылған тренингтік сабақтарға қатысу эмоцияларды сезіну, өзін-өзі реттеу және эмпатия сияқты эмоционалды интеллекттің негізгі көрсеткіштерін сенімді түрде жақсартатынын көрсетті. Ұсынылған технология оқу процесіне элективті курс, практикалық сабақтар блогы немесе кәсіптік оқыту шеңберінде тренингтік практика түрінде енгізілуі мүмкін. Ол ҚР Білім және ғылымды дамыту мемлекеттік бағдарламасының өзекті міндеттеріне сәйкес келеді және Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаев белгілеген басымдықтарды көрсетеді: «Қазіргі мұғалім эмоционалды тұрақтылыққа, ойлаудың икемділігіне, эмпатия мен қарым-қатынас қабілетіне ие болуы керек. Бұл қасиеттерді кәсіби қалыптасу кезеңінде дамыту қажет» [16] Осылайша, тренингтік психотехнологияларды ғылыми негізделген және әдістемелік тұрғыдан тексерілген пайдалану Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесі үшін бәсекеге қабілетті, эмоционалды жетілген және психологиялық орнықты маман даярлауға ықпал етеді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2011. — 476 с.
2. Salovey P., Mayer J.D., *Emotional intelligence. Imagination, Cognition and Personality*, 1990, Vol. 9, pp. 185–211.
3. Тоқаев К.Ж. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана. 1 сентября 2022 г. — Астана, 2022.
4. Thorndike E.L. *Intelligence and its uses*. Harper's Magazine, 1920, Vol. 140, pp. 227–235
5. Бубнова И.М. Психотехнологии в образовании: Учебное пособие. — М.: Академический проект, 2014. — 304 с.
6. Эллис А. Разум — эмоции — поведение. Рационально-эмотивная поведенческая терапия. — М.: Институт психотерапии, 2020. — 288 с.
7. Бек А. Т. Когнитивная терапия и эмоциональные расстройства. — СПб.: Питер, 2021. — 352 с.
8. Bar-On R. The Bar-On model of emotional-social intelligence. *Psicothema*, 2006, Vol. 18 Suppl, pp. 13–25.
9. Ахметова М.А. Психодраматические методы в работе со студентами педагогических специальностей // Вестник ЮКГУ им. М.Ауэзова. — 2019. — №2. — С. 87–93.
10. Митина Л.М. Психология развития профессионала. — М.: Смысл, 2003. — 368 с.
11. Саттарова Г.А., Исабаева Ж.А. Психолого-педагогическая подготовка будущих педагогов в условиях трансформации образования // Вестник КазНПУ им. Абая. Серия «Психология». — 2020. — №4(65). — С. 112–118.
12. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020–2025 годы. — Астана: Министерство просвещения РК, 2020.
13. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект: теория и практика. — М.: Питер, 2012. — 272 с.
14. Орлов Ю.М. Методика диагностики уровня эмпатии: практическое руководство. — М.: Институт психологии РАН, 2005. — 92 с.
15. Моросанова В.И. Саморегуляция произвольной активности человека. — М.: Наука, 2001. — 245 с.
16. Послание Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана. — Астана, 1 сентября 2023 года.

References

1. Goleman D. *Emotional intelligence. Why it can mean more than IQ*. Moscow: Mann, Ivanov and Ferber, 2011. 476 p.

2. Salovey P., Mayer J.D., *Emotional intelligence. Imagination, Cognition and Personality*, 1990, Vol. 9, pp. 185-211.
3. Tokaev K. Zh. *The Message of the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan. September 1, 2022 — Astana, 2022.*
4. Thorndike E.L. *Intelligence and its uses. Harper's Magazine*, 1920, Vol. 140, pp. 227-235
5. Bubnova I.M. *Psychotechnologies in education: A textbook. Moscow: Academic Project*, 2014. 304 p.
6. Ellis A. *Mind – emotions – behavior. Rational-emotive behavioral therapy. Moscow: Institute of Psychotherapy*, 2020. 288 p.
7. Bek A. T. *Cognitive therapy and emotional disorders. — St. Petersburg: Peter*, 2021. — 352 p.
8. Bar-On R. *The Bar-On model of emotional–social intelligence. Psicothema*, 2006, Vol. 18 Suppl, pp. 13-25.
9. Akhmetova M.A. *Psychodramatic methods in working with students of pedagogical specialties // Bulletin of the SKSU named after M.Auezov. 2019. No. 2. pp. 87-93.*
10. Mitina L.M. *Psychology of professional development. Moscow: Smysl*, 2003. 368 p.
11. Sattarova G.A., Isabayeva Zh.A. *Psychological and pedagogical training of future teachers in the context of educational transformation // Bulletin of KazNPU named after The abaya. The series "Psychology". — 2020. — №4(65). — Pp. 112-118.*
12. *The State program for the development of education and science of the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. Astana: Ministry of Education of the Republic of Kazakhstan*, 2020.
13. Andreeva I.N. *Emotional intelligence: theory and practice. Moscow: Peter*, 2012. 272 p.
14. Orlov Yu.M. *Methodology for diagnosing the level of empathy: a practical guide. Moscow: Institute of Psychology of the Russian Academy of Sciences*, 2005. 92 p.
15. Morosanova V.I. *Self—regulation of voluntary human activity. Moscow: Nauka Publ.*, 2001, 245 p.
16. *Message of the President of the Republic of Kazakhstan Kassym-Jomart Tokayev to the people of Kazakhstan. — Astana, September 1, 2023.*